

IRENE MASDEU TORRUELLA

La Xina com a país d'origen i de destí

UNA MIRADA INTERGENERACIONAL A LA MIGRACIÓ D'ORIGEN XINÈS

Quan finalment em vaig decidir i vaig comprar el bitllet per venir cap a Xangai, recordo que la meva mare, aquell vespre a l'hora de sopar, em va dir: «Nosaltres vam sortir a l'estranger per buscar feina i ara resulta que tu reprens (el viatge a) la Xina per buscar feina també». «La diferència és que la Xina no és el teu país, és Espanya», m'ho va dir la meva mare, «mentre que el meu país és la Xina, encara que quan hi torno em sento com una estrangera».

(Fragment d'entrevista amb Tingting, Xangai, abril de 2017)

La Tingting va néixer en un petit poble de Múrcia l'any 1994 quan els seus pares, que havien arribat a Espanya sis anys abans, acabaven d'obrir un restaurant xinès al poble que la veuria créixer. La Tingting va estudiar arquitectura a València i va cursar les pràctiques del grau en un bufet d'arquitectes a Barcelona. En acabar els estudis, va tractar de quedar-se a la ciutat i desenvolupar la seva carrera professional a Barcelona, però davant les dificultats per a trobar una feina remunerada més enllà de contractes temporals de becària, va decidir tornar al poble on va créixer.

Després de passar-se uns mesos treballant al restaurant dels seus pares i de plantejar-se la possibilitat d'agafar-los el relleu i posar-se al capdavant del negoci fami-

Irene Masdeu és antropòloga i doctora en Traducció i Estudis Interculturals (UAB). Investiga, entre d'altres qüestions, la mobilitat, les fronteres i els vincles transnacionals de la migració xinesa. Actualment és professora associada al Departament de Traducció i d'Interpretació i d'Estudis de l'Àsia Oriental (UAB)

liar, finalment, al gener del 2016, va decidir traslladar-se a Xangai amb l'objectiu de buscar alguna oportunitat laboral que li permetés desenvolupar la seva carrera professional més enllà del negoci familiar. Tal com em va explicar durant la nostra conversa, volia intentar una altra vegada buscar feina relacionada amb els seus estudis abans de decidir quedar-se definitivament amb el restaurant que van inaugurar els seus pares poc abans que ella nasqués.

Quan vaig conèixer la Tingting la primavera del 2017, acabava de trobar feina en una empresa xinesa-alemanya com a arquitecta i dissenyadora d'interiors, després de passar-se uns mesos fent feines puntuals i estudiant xinès en un dels molts cursos de llengua adreçats a estrangers que ofereixen les universitats de les principals ciutats xineses.

Les paraules de Tingting que encapçalen aquest article il·lustren de manera directa i clarivent la transformació dels fluxos migratoris entre la Xina i Europa desencadenats en el transcurs tan sols d'una generació. Davant les poques oportunitats laborals que li oferia el país on va néixer, Tingting —com altres joves d'origen xinès que han crescut a Europa i que han adquirit formació universitària— decidí reprendre el viatge migratori que van iniciar els seus pares a principis dels anys vuitanta, però en un sentit invers. D'aquesta manera, l'objectiu d'aconseguir una mobilitat social ascendent s'escola a través de les dues generacions i es troba en un espai d'intersecció que esdevé origen o destí en cadascun dels moments de la trajectòria familiar.

El cas de Tingting no representa un fet aïllat, sinó que al llarg dels darrers deu anys, altres joves d'origen xinès que han crescut en diferents països europeus han decidit emigrar al país d'origen dels seus pares en un context marcat per la crisi econòmica a Europa i l'auge econòmic a la Xina.¹ Les conseqüències de la transformació de l'ordre estructural global —a què es refereix Dai Jinhua en el capítol introductor d'aquest volum— han implicat transformacions importants en els fluxos migratoris entre la Xina i Europa, i han desencadenat l'emergència de noves formes de mobilitat entre ambdós territoris.

L'any 1981, els pares de Tingting van emprendre un viatge migratori cap a Europa que els acabaria portant a establir-se en un petit poble de Múrcia, després de viure uns mesos a Rotterdam, on van estar treballant al restaurant d'un familiar

¹ Wang Simeng, per exemple, analitza aquests fluxos migratoris en el cas de joves d'origen xinès nascuts o socialitzats a França. WANG Simeng: «Les mobilités de Français d'origine chinoise en Chine : une enquête qualitative (2010-2016)», a G. Fabbiano *et al.* (dir.): *Les migrations des Nordes vers les Suds*, París, Karthala, 2019

de l'avi matern. Com la major part dels migrants xinesos que van arribar a Espanya durant els anys vuitanta i noranta, els pares de Tingting són originaris de Qingtian, una zona rural situada al sud-est de la província de Zhejiang, a 480 kilòmetres de Xangai. A partir de 1976 i amb l'inici de la relaxació de les polítiques migratòries d'època maoista que havien posat fi a la mobilitat internacional dels ciutadans xinesos durant els anys seixanta i setanta, moltes persones d'aquesta zona del sud-est de Zhejiang van reprendre el contacte amb els familiars que havien emigrat al nord d'Europa durant la primera meitat del segle xx. A partir d'aquí, els «nous migrants» es van anar desplaçant cap a països del sud d'Europa, com ara Espanya, Itàlia, França o Portugal, que estaven vivint un moment d'auge i desenvolupament econòmic i necessitaven mà d'obra, així com nous serveis de restauració i comerç.

La mare de Tingting és originària d'un petit poble de la comarca de Qingtian i, tan bon punt es van donar les condicions polítiques i socials adequades amb l'inici de l'obertura internacional del país, va tractar de recuperar el contacte amb els parents que havien emigrat a Holanda durant els anys trenta, dels quals havia estat separada des de llavors. Gradualment, i a través de la migració en cadena, durant els anys vuitanta i noranta els germans del pare i la mare de Tingting van anar emigrant també cap a Europa. D'aquesta manera, bona part dels cosins, oncles i tietes de la Tingting resideixen entre Espanya, Itàlia i Holanda.

Els emigrants procedents de Qingtian veien Europa com un espai per a prosperar i aconseguir una vida millor per als seus descendents més enllà del treball basat en l'agricultura i en les dures condicions de vida del Qingtian d'aquell moment. Tanmateix, en tan sols tres dècades, les coses han canviat. Si bé els ciutadans xinesos procedents de zones rurals com Qingtian consideraven Europa, a finals del segle xx, com una *terra d'oportunitats* per a aconseguir una vida millor, en poc més de tres dècades els fills d'aquests primers migrants giren la mirada cap al país des d'on van emigrar els seus pares. L'auge econòmic de la Xina i la seva nova posició en el context global estan comportant canvis en la relació que el país manté amb la migració. Així, en els darrers deu anys, la Xina està deixant de ser un país únicament d'emigració per esdevenir també un país receptor d'immigració. Aquest nou context socioeconòmic està comportant l'emergència de la Xina com a destí per la mobilitat de joves professionals altament formats.

Tanmateix, per als joves amb un perfil similar al de Tingting, la Xina no és només una «terra d'oportunitats» per a desenvolupar les seves carreres professionals, sinó que és també el país des d'on van emigrar els seus pares, el país on molts d'ells han passat les vacances d'estiu, el país on alguns d'ells han viscut temporades durant la seva infància i, també, el país on encara tenen familiars, especialment els

avis. Així doncs, per a aquests joves, la Xina es presenta, efectivament, com un espai amb potencialitat per a desenvolupar les seves carreres professionals i materialitzar una mobilitat social ascendent, però també és un país lligat —d’una manera o altra, i amb més o menys intensitat— al seu espai i context de socialització.

«CRÉIXER EN UN XINÈS»: SOCIALITZACIÓ EN CONTEXTOS DE MIGRACIÓ

Com la majoria de descendents de migrants xinesos, la Tingting va créixer en un context marcat per diverses pràctiques transnacionals que materialitzen l’encontre entre dos contextos culturals diferents que, en aquest cas, són representants per la societat xinesa i l’espanyola. La Tingting considera que les seves llengües maternes són el castellà i el *qingtianhua*, el dialecte que es parla a Qingtian, el lloc d’on provenen els seus pares. Aquest doble registre lingüístic es transfereix i s’emmiralla en la seva identitat cultural, que està fortament vinculada al procés de socialització i al seu entorn familiar.

La Tingting va néixer quan els seus pares acabaven d’obrir un restaurant a Múrcia, després d’haver treballat en negocis regentats per parents, primer a Rotterdam i després a Alacant. Aquesta experiència prèvia els serví per a reproduir un model de negoci que havia triomfat al nord d’Europa i que consistia en restaurants xinesos amb menús adaptats als paladars «occidentals». Com moltes de les famílies xineses que van arribar a Espanya durant els anys vuitanta i noranta, els pares de Tingting van haver de dedicar els primers anys de la seva trajectòria migratòria a treballar de valent per tirar endavant el negoci familiar. Això va comportar que es desenvolupessin tot un seguit de pràctiques transnacionals adreçades a la cura dels fills i a conciliar les esferes productives i reproductives en un context de migració fortament influït pel negoci familiar.

Una de les primeres pràctiques emprades consistia a enviar els fills a la Xina, on els avis o oncles en tindrien cura fins que els pares aconseguissin una situació més estable a Europa. Així doncs, l’edat de reagrupació podia variar en funció de les casuístiques de cada família, però generalment solia fer-se al voltant dels deu anys. En d’altres casos, quan les condicions laborals ja eren més estables, els pares optaven per tenir els fills a prop i contractar persones que en tinguessin cura mentre ells treballaven. I finalment, una tercera pràctica que també va ser bastant extensa durant els anys vuitanta i noranta consistia a arribar a acords amb famílies espanyoles que esdevindrien les principals cuidadores, i amb les quals els fills viurien fins a l’edat d’iniciar l’escola primària. Aquest va ser el cas de Tingting, que va viure, fins que va fer sis anys, en un context familiar en el qual la llengua materna era el castellà, i no el xinès.

Mentre vivia amb la seva «família espanyola» —així és com ella la denomina—, els seus «pares biològics» —així és com els anomena quan hi ha possibilitat de confusió— l'anaven a veure quan tenien algun moment lliure, especialment a les tardes entre els dos torns del restaurant. Tingting encara té algunes memòries vagues d'aquestes visites i recorda, especialment, els problemes de comunicació que tenien, ja que ella no parlava ni una paraula de xinès i els seus pares encara no dominaven prou el castellà. Quan la Tingting va fer sis anys, va anar a viure a casa dels seus pares biològics, però ha seguit mantenint una relació estreta i constant amb la família espanyola fins a l'actualitat. De fet, quan la vaig conèixer a Xangai, es comunicava gairebé diàriament amb les seves dues famílies per donar-los novetats del seu periple a la Xina.

Tingting encara recorda com al principi d'anar a viure amb els seus pares els costava molt comunicar-se, però al cap de poc temps, ella ja va començar a poder expressar-se i a dominar la que defineix com la seva segona llengua materna, el *qingtianhua*. Tingting, com altres descendents que han crescut en aquest context familiar, considera que les seves llengües maternes són el castellà i el *qingtianhua*, que identifiquen, respectivament, les seves dues famílies. Aquesta doble identitat l'ha acompanyada durant la infància, l'adolescència i la joventut. Com la majoria de descendents de migrants xinesos, la Tingting utilitza el dialecte de Qingtian per a comunicar-se amb els seus pares i avis, i utilitza el castellà per parlar amb el seu germà i amics, mentre que el context de socialització a casa dels seus pares està imbuït per la televisió i altres mitjans de comunicació en xinès.

La diversitat de pràctiques de socialització confereix una gran heterogeneïtat al conjunt dels joves d'origen xinès que han nascut i/o crescut a l'Estat espanyol. Ens trobem amb realitats molt diverses que impliquen diferents capacitats i destreses lingüístiques, així com diversos sentiments de pertinença i de vinculació amb els diferents espais que formen l'itinerari migratori de la família. Generalment, els joves que han estat escolaritzats tant a la Xina com a Europa tenen un domini del xinès més elevat que aquells que han estat socialitzats només a Europa. De la mateixa manera, si bé aquells nens i nenes que viuen durant uns anys a Qingtian solen trobar-se amb dificultats de comunicació lingüística en l'àmbit d'educació formal quan arriben a Europa, aquells infants que, com la Tingting, han crescut els primers anys de les seves vides amb una família espanyola troben dificultats de comunicació en l'espai domèstic i familiar després de la reunificació.

A més, aquestes pràctiques de socialització fluctuen a través del temps i van canviant en funció del moment en el qual es troba el negoci familiar. Per això, en

molts casos, aquesta diversitat de maneres de créixer en el context de la migració es combina en una mateixa família nuclear. D'aquesta manera, és molt habitual que els fills grans hagin viscut amb els avis a Qingtian o amb una família espanyola i que, a mesura que els pares assoleixen una situació laboral més estable i compten amb un espai domèstic més adequat, busquin altres formes de conciliació laboral que no impliquin la separació dels seus fills. Per això, el germà petit de Tingting, que va néixer quan ella tenia sis anys, ja va créixer amb els seus pares de manera continuada, perquè tenien una situació laboral molt més estable per poder fer-se'n càrrec i a més comptaven amb la presència de la germana gran.

Tanmateix, també hi ha determinats aspectes que aquests joves d'origen xinès comparteixen i que construeixen una idea de grup diferenciada. Independentment del tipus d'infància transnacional que hagin tingut, el doble procés de socialització que experimenten des de la infància influeix en la manera de construir la seva identitat i d'establir diferents grups d'amistat. Per exemple, molts d'ells estan avesats a tenir el seu grup d'amics locals (espanyols, italians, etc.) i el seu grup d'amics format per descendents de migrants xinesos com ells.

Un dels aspectes més destacats que tenen en comú bona part dels descendents de migrants xinesos consisteix en la centralitat del negoci familiar com a espai de socialització i de configuració de la seva identitat. Tal com expressa la Tingting en el fragment següent de l'entrevista, el restaurant esdevé un espai clau en la seva vida des que comença a viure amb els seus pares als sis anys:

Al restaurant m'hi he passat més hores que un rellotge. Quan vaig començar a viure amb els meus pares xinesos, mentre ells treballaven, jo *passava les hores al magatzem; entre les ampolles de Coca-Cola, que si la salsa de soja, el vinagre, l'arròs..., això era casa meva*. I ja, quan vaig anar creixent, doncs anava ajudant amb una cosa i una altra. Em posaven a sobre d'una caixa de Coca-Cola, i a anar eixugant copes, i al final..., *vaig créixer al restaurant pràcticament* (fragment d'entrevista amb Tingting, Xangai, abril de 2017).

Per als fills i filles de migrants xinesos que han crescut a Europa en el si de famílies procedents de Qingtian, la botiga, el basar, el bar o el restaurant han esdevingut espais centrals de la seva infància i adolescència.

Aquesta centralitat del negoci familiar en la vida dels joves espanyols d'origen xinès queda palesa en un reportatge que recentment ha elaborat Paloma Chen en el marc del Treball Final de Grau de Periodisme de la Universitat de València. El títol del projecte —«Crecer en un chino: Hablan los hijos de los restaurantes y los

bazares de todo a 100»²— emfatitza precisament de quina manera el negoci familiar esdevé el punt en comú en les experiències d'aquests joves durant la infància i adolescència. El documental dona la veu als joves d'origen xinès que han nascut i/o crescut a Espanya, i entrellaça diferents aspectes de l'experiència vital d'aquests joves, com ara els vincles amb la societat espanyola i el racisme, el sorgiment de múltiples identitats i sentiments de pertinença, les relacions intergeneracionals, etc. En les entrevistes, els joves denuncien els estereotips relacionats amb aquesta primera generació de xinesos nascuts a l'Estat espanyol —nascuts «al xinès», diria la periodista Paloma Chen— i expliquen de quina manera el restaurant, el bar o el basar esdevenen espais de socialització, però també llocs simbòlics clau en la construcció de la identitat d'aquesta nova generació.

L'autora del documental, Paloma Chen, va créixer en un context molt semblant al de Tingting, i el reportatge és una de les primeres mirades des de dintre, en la qual els protagonistes expressen una identitat com a grup més enllà de perspectives essencialistes i orientalistes, que encara tenen una gran rellevància en la construcció de les relacions socials i les representacions culturals vinculades amb la Xina en la nostra societat. De fet, el documental de Paloma Chen forma part de l'emergència d'un seguit de noves produccions artístiques i audiovisuals realitzades per joves espanyols d'origen xinès que tracten d'explicar la realitat de la migració xinesa més enllà dels tòpics i els estereotips que es repeteixen contínuament per a referir-se a la societat xinesa.³

A més de la socialització en contextos fortament influenciats pel negoci familiar, l'altre espai que els confereix una diferència respecte a altres companys de la seva edat consisteix en la participació en els cursos de xinès durant els caps de setmana que organitzen les associacions de migrants en diverses ciutats del país. Anar a l'escola xinesa els caps de setmana i durant les vacances d'estiu esdevé una de les principals activitats que duen a terme els fills de migrants en l'àmbit de l'educació transnacional.

² Paloma CHEN, *Crecer en un chino: Hablan los hijos de los restaurantes y los bazares de todo a 100*, Treball Final de Grau de Periodisme, Universitat de València, <<https://crecerenunchino.wordpress.com/>>

³ Algun exemple d'aquestes noves produccions culturals el trobem en les il·lustracions de la sèrie *Gaspacho agridulce*, de Quan Zhou Wu; el documental *Chinóles y bananas*, de Susana Ye; i les lletres de les cançons del cantant de pop Chengta Tsai, més conegut pel nom d'artista Putochinomarión

SOCIALITZACIÓ TRANSNACIONAL: ELS ESTIUS A QINGTIAN

A l'estiu és molt comú sentir retalls de converses en castellà, català, italià o francès mentre hom passeja pels carrers comercials de Hecheng, el principal centre urbà de la comarca de Qingtian. En els darrers anys, la creixent presència d'infants i joves que viuen a Europa i que passen l'estiu amb els seus familiars configura el paisatge social de la ciutat.

Aquest caràcter cosmopolita, que seria inimaginable en altres zones rurals de l'interior de la Xina, és resultat d'una sèrie de pràctiques i vincles transnacionals que han desenvolupat i mantingut els qingtianesos que resideixen a Europa amb el seu lloc d'origen des que la migració internacional va començar a ser demogràficament significativa a principis dels anys vuitanta.

Qingtian és un espai singular dins de la Xina que està especialment connectat amb la realitat social dels principals països on han emigrat els seus habitants. Tal com recorda l'antropòloga Julie Chu,⁴ no cal haver sortit físicament de la Xina per formar part i participar activament d'un espai social transnacional. Així, encara que no s'hagin desplaçat físicament, moltes de les persones que resideixen a Qingtian viuen el seu dia a dia en un context social i cultural marcat per diferents formes de mobilitat.

Si bé és evident que la presència de persones d'origen xinès ha comportat canvis en la morfologia i l'estructura de les ciutats i els municipis del nostre context més proper, potser és menys coneguda la repercussió d'aquesta sinergia intercultural als llocs d'on provenen les persones xineses que han emigrat a Europa al llarg de les darreres quatre dècades. La migració en cadena que es va produir a partir dels anys vuitanta ha fet que es desenvolupessin forts vincles transnacionals entre Qingtian i les localitats on els qingtianesos s'han establert, i l'impacte de la migració és visible en diferents racons de la comarca. Aquesta mirada dirigida cap a la Xina es materialitza en diverses pràctiques socials que representen l'altra cara de la moneda dels fluxos transnacionals, és a dir, la influència de la migració internacional en la transformació de la morfologia i l'estructura de les societats d'origen. En un lloc com Qingtian, on gairebé tothom té amics o familiars a Europa i on la meitat de la població està implicada en la mobilitat internacional, l'impacte de la migració és visible arreu, ja sigui en contextos de pràctiques religioses, educatives o econòmiques. Així, de la mateixa manera que moltes persones es refereixen al barri de Fort Pienc de Barcelona o al barri de Fondo de Santa Coloma de Gramenet com a «barris xinesos» o Chinatown, Qingtian també té la seva «zona euro-

⁴ Julie Y. CHU: *Cosmologies of Credit: Transnational Mobility and the Politics of Destination in China*, Durham i Londres, Duke University Press, 2010

pea», on s'intercalen botigues de productes importats —especialment vi, pernil i oli d'oliva— amb diferents tipus de restaurants denominats «occidentals».

En definitiva, a Qingtian es condensa de manera paradigmàtica el significat de la mobilitat com a forma de vida, i els descendents de migrants que han crescut a Europa hi tenen un paper cada vegada més destacat. La migració ha esdevingut un aspecte clau de l'estructura social i les pràctiques transnacionals han configurat una forta cultura migratòria. Tanmateix, és important tenir en compte que aquesta cultura migratòria, com qualsevol altra, no és immutable ni estàtica. Després de quatre dècades de forts vincles transnacionals, els fills i filles de les persones que van emigrar durant els anys vuitanta i noranta tenen un paper cada vegada més rellevant en la transformació de l'estructura social del lloc d'origen dels seus pares. Les visites durant l'estiu són esdeveniments clau en la continuïtat de pràctiques transnacionals a través de les generacions.

La Tingting va viatjar per primera vegada a Qingtian quan tenia sis anys, poc després de començar a viure amb els seus pares. També va ser la primera vegada que els seus pares tornaven al poble des que van emigrar l'any 1981. Els records de la Tingting d'aquest primer viatge a la Xina estan mediats per algunes fotografies de la visita i per les anècdotes que encara li expliquen sovint els seus pares. Tanmateix, al cap de cinc anys, quan en tenia onze, va tornar a viatjar a la Xina i, a partir d'aquest moment, va passar tots els estius a Qingtian amb els avis fins que va fer disset anys. Els seus pares confiaven que els estius li servien per aprendre el xinès estàndard (*putonghua*) que, com hem vist, no forma part de les seves llengües maternes.

De fet, un dels àmbits en què es materialitza amb més força el caràcter internacional i cosmopolita de Qingtian consisteix en el gran dinamisme i l'oferta dels cursos d'idiomes. Les primeres escoles de llengües estrangeres van sorgir a Qingtian fa gairebé quaranta anys i la seva història reflecteix, per una banda, les transformacions dels fluxos migratoris entre Qingtian i Europa ocasionats pel canvi estructural global i l'auge econòmic de la Xina, i, per altra banda, l'emergència en l'espai social transnacional dels joves xinesos socialitzats a Europa.

Les primeres escoles d'idiomes a Qingtian van sorgir a principis dels anys vuitanta, quan començaven els fluxos migratoris des de Qingtian cap al sud d'Europa. En aquest moment, les principals llengües que s'ensenyaven eren el castellà i l'italià, coincidint amb els dos països del sud d'Europa als quals es dirigien principalment els joves qingtianesos. Els futurs migrants començaven a estudiar la llengua dels països on tenien més parents o amics abans d'emprendre el viatge migratori cap a Europa. A mesura que s'anava desenvolupant la migració en cadena, més escoles de llengües estrangeres s'obriren al principal centre urbà de la comarca.

Tanmateix, a partir del 2008 —coincidint amb l'eclosió de la crisi econòmica a Europa i l'escenificació de la nova posició econòmica de la Xina amb la celebració dels Jocs Olímpics—, el nombre d'estudiants disposats a aprendre espanyol i italià va començar a disminuir dràsticament. No obstant això, i de manera gairebé consecutiva, va començar a sorgir una nova demanda de cursos de xinès adreçats als joves que vivien a Europa i que passaven els estius a Qingtian amb els seus parents. Així doncs, a partir d'aquell moment i de manera progressiva, les escoles d'idiomes van anar substituint els cursos de llengües estrangeres per a futurs migrants per cursos de xinès adreçats als fills dels qingtianesos que havien emigrat durant els anys vuitanta i noranta.

Si bé fins a finals de la dècada del 2000 els nens i nenes que anaven a Qingtian a passar els estius estudiaven xinès en classes particulars a casa dels professors, a partir d'aquell moment les mateixes escoles que oferien cursos d'espanyol i d'italià per a futurs migrants durant els anys vuitanta i noranta van adaptar el currículum a les noves mobilitats i van començar a oferir cursos d'estiu de llengua xinesa adreçats a fills dels migrants que visitaven Qingtian. Aquest canvi en el perfil, els estudiants i les llengües de les escoles d'idiomes de Qingtian reflecteix un canvi en l'*habitus* migratori que respon a l'auge econòmic de la Xina i a l'emergència dels descendents de migrants socialitzats a Europa en l'espai social transnacional.

Les escoles d'estiu de xinès a Qingtian són un espai molt important per a la socialització dels fills de migrants que han crescut i/o han estat socialitzats a Europa. Els viatges a Qingtian constitueixen un esdeveniment rellevant en la construcció de la seva identitat i impliquen una continuïtat amb els vincles transnacionals que defineixen l'especificitat del lloc. A través d'aquests viatges, els nens i joves descobren i reconeixen el lloc d'origen dels seus pares i comparteixen espai, estones i converses amb els avis i altres familiars. Molts d'ells experimenten un xoc cultural durant aquests viatges, perquè la seva identitat està fortament arrelada a les localitats on resideixen en diferents països europeus. Per això, molts d'ells expressen estranyament i es relacionen amb els seus parents xinesos que no han emigrat des d'una perspectiva que reforça l'alteritat.

Tanmateix, tal com hem vist, també hi ha aspectes vinculats amb el seu procés de socialització a Europa que els confereixen una identitat social i cultural diferenciada respecte a altres joves que no han nascut en el si de famílies xineses. Per això, un dels aspectes més importants de les escoles d'estiu a Qingtian consisteix a compartir espai, temps i experiències amb joves que tenen una experiència similar en la seva vida a Itàlia, França o Espanya. Independentment del tipus d'infància trans-

nacional que hagin tingut, el doble procés de socialització que experimenten des de la infància influeix en la manera de construir la seva identitat i d'establir diferents grups d'amistat. Per exemple, molts d'ells estan avesats a tenir el seu grup d'amics locals (espanyols, italians, etc.) i el seu grup d'amics format per descendents de migrants xinesos com ells, que coneixen a les escoles de xinès.

Des de petits, les pràctiques transnacionals i la socialització en la mobilitat es donen en el context familiar. Tanmateix, quan aquests nens i nenes arriben a l'edat adulta, emprenen viatges i estades a la Xina de manera independent. Molts d'ells decideixen estudiar xinès als cursos per a estrangers de les universitats de les principals ciutats del país per tal de perfeccionar l'idioma que serà indispensable per a desenvolupar la seva carrera professional a la Xina.

IDENTITATS EN MOVIMENT: UNA PERSPECTIVA INTERGENERACIONAL

El cas de la Tingting que hem analitzat en aquest article ens ofereix una aproximació a la Xina des de la proximitat i l'escurçament de distàncies socials i culturals. Els canvis en la direccionalitat de les mobilitats i la transformació de les identitats que se'n deriven permeten aproximar-nos a la Xina des d'una perspectiva dinàmica i defugir definicions culturals absolutes i estereotipades dels diferents espais socioculturals involucrats en el context migratori de la Tingting.

Tal com hem vist a l'inici, l'auge econòmic a la Xina i la crisi econòmica a Europa han donat lloc a continuïtats entre les persones que van emigrar i els seus descendents. En un context de realitats canviants, els descendents dels migrants xinesos consideren la possibilitat de reproduir la mobilitat geogràfica que van emprendre els seus pares per tal d'aconseguir materialitzar una mobilitat social ascendent.

Treballar per a empreses europees amb seu a la Xina i amb una forta projecció internacional és un dels principals objectius dels joves d'origen xinès que es plantegen emigrar al país d'origen dels seus pares. Per la seva part, els empresaris valoren una suposada capacitat d'aquests joves d'*actuar* com a xinesos o europeus dependent del context i del moment. Així, el valor afegit d'aquests joves en un mercat de treball globalitzat i cada vegada més competitiu i divers consisteix precisament en el doble procés de socialització que han viscut durant la seva infància i que hem recollit en aquest article. Tanmateix, en molts casos es donen per descomptades unes habilitats lingüístiques i un coneixement de la societat xinesa (protocols, normes socials, etc.) que difícilment reuneixen aquests joves d'origen xinès, que s'identifiquen i es vinculen principalment amb els països i les localitats on han nascut i crescut a Europa.

El fragment de l'entrevista de Tingting que encapçala aquest article ens mostra amb claredat els canvis de direccionalitat en els fluxos migratoris que s'han donat en l'espai de només una generació. A més, el fragment de l'entrevista també il·lustra la transformació de les identitats des d'un punt de vista intergeneracional. Tal com afirma la mare de la nostra protagonista, el principal lloc de pertinença de la seva filla Tingting és el país que l'ha vist néixer i la societat on ha crescut. Tanmateix, el reconeixement de la seva identitat com a espanyola encara topa amb dificultats, ja que segueix essent molt comuna l'atribució d'identitats socioculturals als *altres* en funció de l'aparença fenotípica. A més de subratllar la necessitat de qüestionar i superar aquestes construccions de l'alteritat basades en aspectes ètnics, més que socials, m'interessa destacar de quina manera les paraules de Tingting emfatitzen un canvi de pertinença i identitats que implica *també* aquelles persones que van emprendre el viatge migratori. Poques vegades es reconeix la importància d'aquesta equació en els denominats migrants de primera generació que suposem ancorats únicament a la societat d'origen. Tanmateix, les paraules que ens arriben de la mare de Tingting, a través de la seva filla, posen sobre la taula un canvi en els sentiments de pertinença i en les identitats que no només afecta els fills i filles de migrants, sinó que també implica aquelles persones que van emprendre el viatge migratori. La mare de la Tingting està començant a pensar en la seva jubilació i aquella premissa inicial de la cloenda del trajecte migratori a través del retorn al seu país d'origen va perdre força. Perquè, tal com ens transmet la seva filla en el fragment de l'entrevista, cada vegada que torna a la Xina se sent com una estrangera. ◻

REFERÈNCIES

- CHEN, Paloma: *Creixer en un chino: Hablan los hijos de los restaurantes y bazares de todo a 100*, Treball Final de Grau de Periodisme, Universitat de València, <<https://crecerenunchino.wordpress.com/>>.
- CHU, Julie Y. (2010): *Cosmologies of Credit: Transnational Mobility and the Politics of Destination in China*, Durham i Londres, Duke University Press.
- WANG, Simeng (2019): «Les mobilités de Français d'origine chinoise en Chine: une enquête qualitative (2010-2016)», a G. Fabbiano *et al.* (dir.): *Les migrations des Nords vers les Suds*, París, Karthala.
- YE, Susana (2016): *Chiñoles y bananas*, <<https://youtu.be/qpDlcf8RdhI>>.
- ZHOU WU, Quan (2015): *Gazpacho agridulce: Una autobiografía chino-andaluza*, Bilbao, Astiberri Ediciones.